

کرامت انسان

در اندیشه تربیتی امام موسی صدر

هویت داد و مسلمانان و اسلام و حریت و استقلال را احیا کرد. وی با بیان اینکه در منش امام موسی صدر عقلانیت در کنار مجاهدت، اخلاق در کنار علم، معنویت در کنار فناوری، نوآوری و نواندیشی در کنار اصالت و ریشه‌داری، اجتهاد پویا در کنار اجتهاد سنتی و پرهیز از تحجر در کنار نپذیرفتن غرب به‌عنوان منبع اندیشه است، تأکید کرد: «ما باید سعی کنیم این‌ها را در تمام وجوه زندگی خود الگو قرار بدهیم. اعتقاد بنده این است که سبک فکری امام موسی صدر برای مدارس و معلمان و مدیران امروز ما سرمشق است. آن صراط مستقیم که امام صدر ترسیم کرده است، باید دنبال شود و امیدوارم که ما بتوانیم از این سرمشق‌ها استفاده کنیم و آن‌ها راهنمای ما شوند.»

از در که وارد می‌شوی راهروها را پشت سر می‌گذاری و وارد حیاط اصلی می‌شوی، چیزی حس می‌کنی از جنس شکوه، که حتی به ذهنت هم خطور نمی‌کرد آن را گوشه‌ای از این شهر شلوغ و متمدن پیدا کنی. دارالفنون با صلابت هرچه تمام‌تر هنوز پابرجاست و حافظه تاریخی این مکان و تمام اتفاقات بزرگ و انسان‌های ارزشمندی که به خود دیده است، آن را به بهترین انتخاب برای برگزاری «همایش مدرسه تربیتی امام موسی صدر» تبدیل می‌کند.

این همایش در سالگرد ایراد خطبه توسط امام موسی صدر در کلیسای کبوشین لبنان و آغاز روزه مسیحیان، به همت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، شورای عالی آموزش و پرورش و ستاد همکاری آموزش و پرورش و حوزه، برگزار شد. در این همایش، آیت الله سید مصطفی محقق داماد، رئیس گروه مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم ایران، حجت الاسلام علی ذوعلم، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، و دکتر مهدی نوید ادهم، دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش و جمع کثیری از علاقه‌مندان و پژوهشگران و معلمان حضور داشتند.

نگاه امام موسی صدر فطرت‌گرایی توحیدی است

حجت الاسلام ذوعلم با اشاره به اینکه ما در پاسداشت بزرگان کم گذاشته‌ایم و قدرناشناسی می‌کنیم، گفت: «یک عالم دینی در شرایطی سخت به کشوری رفته که در آن درگیری‌های فرقه‌ای و فلاکت و تحقیر شیعیان حاکم است. ایشان با بردباری بذری پاشید که امروز رشد کرده است. تفکر اصلاحی، انقلابی، سیاسی، اجتماعی، تربیتی، فرهنگی، معنوی و الهی امام

موسی صدر، برکاتی برای جهان اسلام داشته است که ما امروز شاهد آن هستیم.»

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با تأکید بر اینکه نگاه امام صدر نگاه فطرت‌گرایی توحیدی است، افزود: «در این نگاه، همه انسان‌ها با همه برش‌هایی که ما به آن‌ها داده‌ایم و با همه کلیشه‌سازی‌هایی که ایجاد کرده‌ایم، همگی فطرت الهی دارند؛ مسیحی، زرتشتی، شیعه یا سنی و... نگاه امام موسی صدر نگاهی هویت‌ساز است؛ یعنی اگر ما امروز نوشته‌ایم تربیت یعنی تکوین و ارتقای هویت، ایشان در لبنان فراتر از هویت شخصی به شیعیان

← امام موسی صدر پرچم‌دار گفت‌وگوی ادیان

حورا صدر،
فرزند امام صدر
و مدیر مؤسسه
فرهنگی تحقیقاتی
امام موسی صدر،

نیز با اشاره به چهل و چهارمین سالگرد ایراد سخنرانی امام موسی صدر در یک کلیسای کاتولیک و اهمیت دینی و مذهبی این موضوع اظهار داشت: «دعوت امام به کلیسا قطعاً پیش‌زمینه‌هایی دارد و اینکه امام بر چه مبنایی می‌پذیرند، جای تحلیل و بررسی دارد.»

به گفتهٔ صدر، امام سخنرانی خود را در کلیسای کبوشین این‌گونه آغاز کردند: «برای انسان گرد آمده‌ایم؛ انسانی که ادیان برای او آمده‌اند، ادیان همه یکی بودند، چون در خدمت هدفی واحد بوده‌اند؛ دعوت به سوی خدا و خدمت انسان و این‌ها نموده‌ای حقیقتی یگانه‌اند و آنگاه که ادیان در پی خدمت به خویش برآمدند، میانشان اختلاف بروز کرد. توجه هر دینی به خود آنقدر شد که تقریباً به فراموشی

و روابط اجتماعی و ارتباطاتی که ما می‌خواهیم در آن هم‌زیستی مسالمت‌آمیز ایجاد کنیم، آنچه ارزش دارد، عمل به قوانین و نظام اجتماعی کشور و پنا گذاشتن روی مقررات و رعایت نظم کشور است. من فکر می‌کنم نکتهٔ آنچه امام موسی صدر در بحث آموزش و پرورش آغاز کرده است، عادت دادن بچه‌ها به دیگرپذیری است. به آن‌ها بگوییم تو تنها نیستی. همه حق دارند. هر چیزی که در قلب هر کس است، سر جای خودش، اما او شهروند است و توأم شهروندی. نباید دشمنی و عداوت را در قلب کودکان کاشت. این به نظر من شیوهٔ امام موسی صدر است که در نوشته‌های ایشان هم مشخص است. اگر ما این موضوع را از دورهٔ دبستان شروع نکنیم، موفق نخواهیم بود. ما باید احترام گذاشتن به حقوق دیگران را از کودکی آموزش دهیم و برای کرامت بشری ارزش قائل باشیم. ما باید از طریق آموزش و پرورش تفکر دیگر دوستی را تزییق کنیم. این یکی از درس‌هایی است که می‌توانیم از مکتب امام موسی صدر بگیریم و درخت دوستی بنشانیم.

← باید بچه‌ها را به دیگرپذیری عادت دهیم

**آیت الله سید
مصطفی محقق
داماد، صحبت
خود را با یادی از
امام موسی صدر و**

آشنایی با ایشان از زمان کودکی آغاز کرد. وی در ادامه با بیان اینکه در زمان فعلی باید این موضوع را از قرآن برداشت کنیم که ایمان و کفر امری قلبی است و در حقوق شهروندی اثری ندارد، افزود: آنچه در حقوق شهروندی اثر دارد، اطاعت از خدا و پیامبر است؛ یعنی عمل به مقررات و قوانین اجتماعی؛ یعنی در حقوق شهروندی

هدف اصلی انجامید و اختلافات شدت گرفت و رنجها فزونی یافت.»

وی با اشاره به مدرسه تربیتی امام صدر گفت: «وقتی کارنامه امام و آثارشان را در لبنان مرور می‌کنیم، انواع و اقسام آثار و نتایج آن را می‌بینیم. ایشان یکی از پرچم‌داران گفت‌وگوی ادیان و به رفع‌کننده محرومیت و مبارزه با فقر و تأسیس جنبش محرومان معروف بوده‌اند. امام موسی صدر مؤسس مقاومت است؛ مقاومتی که هنوز پایدار است و ایستادگی می‌کند و سربلند راهش را ادامه می‌دهد.»

مدیر مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر یکی از نکات و آثاری را که در اندیشه امام موسی صدر وجود دارد، جایگاه ویژه انسان در نگاه ایشان عنوان کرد و ادامه داد: «ایشان در قسمت دیگری از خطبه خود در کلیسای کبوشیین گفتند باید همه نیروهای انسان و نیروی همه انسان‌ها و همه فضیلت‌های انسانی را به کمال رساند که این جمله به نظر من دلالت‌های تربیتی زیادی دارد.»

صدر افزود: «نکته دیگر، نگاه امام صدر به دین است که او همواره بر این نکته تأکید کرده است که دین، پیش

از اینکه توشه آخرت باشد، والاترین وسیله زندگی است.»

← جامعه حاصل عمل ماست

سید مهدی فیروزان، عضو هیئت مدیره مؤسسه تحقیقاتی امام موسی

صدر، یکی از مهم‌ترین دستاوردهای همایش را مطرح شدن اندیشه امام در آموزش و پرورش و آشنایی معلمان با تجربه و دیدگاه‌های امام موسی صدر دانست و گفت: «امام موسی صدر از معدود مصلحانی است که خداوند توفیق اجرای این منظومه فکری اصلاحی را به ایشان اعطا کرده است.»

وی در ادامه اظهار داشت: «در اندیشه امام موسی صدر بحثی وجود دارد که من جذب آن شده‌ام؛ در باب توجیه مذمت یک ردیلت، با بیان اینکه به طور مثال چرا دروغ بد است، چرا کبر بد است و چرا خداوند در تشریح بعضی اعمال را مذموم می‌داند و چرا همه ادیان نسبت به آن یک نظر واحد دارند. دینی نیست که دروغ را مجاز بداند و همه ادیان نسبت به ردیلت‌های اخلاقی نظر واحدی دارند.»

به گفته فیروزان، در این باره ایشان اعتقاد دارند که جامعه ما حاصل عمل ماست و تنها چیزی که سرنوشت ما را می‌سازد، عمل است. هیچ تصادف و هیچ واقعه‌ای نمی‌تواند عمل ما را توجیه کند و آنچه جامعه را می‌سازد، عمل شخصی و اجتماعی ماست. داد و ستدی در جامعه اتفاق می‌افتد که جامعه را شکل می‌دهد و بنیان‌ها را محکم می‌کند. این داد و ستد انسان را کامل می‌کند. اگر صفتی جامعه را از داشته‌های من محروم کند، عملاً ظلم به تمام جامعه است.

داماد امام موسی صدر ترجمه زبان خداوندی به عمل تربیتی را معادله زیبا و مؤثری دانست و ادامه داد: «اینکه شما به جوانان بفهمانید که تو در کاروان هستی مسئولی و عمل تو سازنده است، چنین رویکردی آن اصل اخلاقی و تعلیم اخلاقی را برای فهم و تبدیل به عمل آسان‌تر می‌کند.»

وی در پایان تصریح کرد: «امام انسان را موجودی هماهنگ و یکپارچه می‌داند. آدمی در این سیستم و کاروان هستی هماهنگ خلق شده است و حق ندارد خودش را ناهماهنگ کند. به تعبیر امام، از دل این تعادل اسلام در می‌آید.» ■

